

Ľuba Wehlend, akad. mal., vedúca Ateliéru reštaurovania závesných obrazov a tabuľovej maľby na Katedre reštaurovania Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave

Oponentský posudok dizertačnej práce Mgr. et Mgr.art. Jana Kyncla

„Restaurátorské přístupy při restaurování výtvarných děl
sochařských zhotovených z alternativních materiálů v ČR“

V oblasti ochrany kultúrneho dedičstva popri tradične chápanej obnove historických pamiatok výtvarného charakteru, viac-menej zastúpenej klasickou tvorbou, sa v poslednom čase dostáva do popredia spoločenská požiadavka venovať sa reštaurovaniu moderného a súčasného výtvarného umenia.

Na otázky spojené s touto aktuálnou témou sa snaží nájsť odpovede Jan Kyncl vo svojej dizertačnej práci, ktorá je predmetom tohto posudku. Treba pripomenúť, že reštaurovanie moderného a súčasného výtvarného umenia, vzhľadom na jeho špecifické charakteristiky, vyplývajúce z uplatňovania nepreberného množstva nových, netradičných materiálov a technológií pri tvorbe umeleckých diel, si žiada chápať túto problematiku ako novú a samostatnú špecializáciu reštaurovania. Ako sám doktorand poukazuje, odlišnosť nespočíva v metodike ochrany pamiatok, zákonných normách, etickom kódexe a pod., lebo tie majú pre celú oblasť starostlivosti o pamiatky spoločný základ.

Prístupy k reštaurovaniu výtvarných diel vybudovaných klasickými technológiami, ktoré sa nemenili dlhé obdobia, sa stali do veľkej miery konštantnými. Naopak, nová výtvarná tvorba priniesla do tvorivej činnosti už spomenuté veľké množstvo nových neoverených materiálov a v neposlednej rade aj veľa experimentu. Toto množstvo nepredvídateľného prináša so sebou do reštaurátorskej praxe zároveň veľa rôznych možností prístupu k reštaurovaniu.

Dizertačná práca doktoranda Jana Kyncla je rozdelená do dvoch hlavných častí: I. Teoretickej a II. Praktickej.

V teoretickej časti autor systematicky, chronologicky a prehľadne analyzuje metodiku reštaurovania, ktorú obohatil o konzultácie s prípadne žijúcim autorom, v čom vidím novátorstvo. Ďalej detailne popisuje jadro teórie a procesu reštaurovania, v ktorých musí byť zorientovaný každý reštaurátor. Vysvetľuje dôležité pojmy a terminológiu, ktorej je treba správne porozumieť aj termíny z reštaurátorského slovníka, v ktorom sa treba orientovať.

Prácu osviežil kapitolou vo forme dialógov s umelcami a vedcami. Ich odpovede sú akýmsi prieskumom na zložité otázky, na ktoré dostáva rôzne odpovede. Je dobrým návodom pri hľadaní odpovedí na otázky, ktoré si reštaurátor nevyhnutne musí klásť.

Sám doktorand, pracujúci v odbore už desiatky rokov, nevynechal vo svojej práci ani archívny rešerš, kde preštudoval na vzorke 27 dokumentácií

z archívu AVU, NPU, GHMP a NG Praha vývoj metodiky za posledných 20 rokov. Tu však nie je jednoznačné, či sa v týchto prípadoch vždy jedná o reštaurátorské dokumentácie moderných diel.

Práca zdôrazňuje význam a zintenzívnenie medziodborovej spolupráce v oblasti historického a fyzikálno-chemického výskumu. Reštaurátor bude musieť viac spolupracovať s autorom alebo s umeleckým historikom, nakoľko umelecké smery v 20. storočí už budú náročnejšie na svoje detailnejšie obsiahnutie a výraz diela, ktoré časom značne ovplyvní degradácia, ktorá môže zmeniť zámer autora. Ján Kyncl navrhuje zapojenie samotného autora pri záchrane diela. Prikladá význam zdieľaniu výskumu a praktických skúseností a takisto vidí potrebu zintenzívnenia medzinárodnej spolupráce s českými reštaurátormi.

Systematicky delí materiály do špecifických skupín. Popisuje vlastnosti a možnosti nových konsolidačných materiálov v súčinnosti s materiálmi moderných a súčasných diel. Vysvetľuje význam reverzibility vykonaných reštaurátorských zásahov a jej hraníc. Nezabúda aj na pohľad do budúcnosti na opätovné reštaurovanie diela. Práca systematicky popisuje každú oblasť reštaurovania a nevynecháva ani tú ekonomickú. Nevynecháva ani oblasť preventívnej starostlivosti, zapožičiavania diel a ich transport.

V súčasnej praxi v ČR prebieha reštaurovanie moderného umenia, či už v inštitúciách, alebo vo voľnej reštaurátorskej tvorbe (čoho dôkazom je aj tvorba reštaurátora Jána Kyncla), ale zatiaľ nejestvuje špecializovaný odbor pre reštaurovanie moderného umenia, ktorý by zastrešovala nejaká inštitúcia v ČR. Na Slovensku na VŠVU bol zriadený špeciálny školiaci predmet Laboratórium reštaurovania modernej a súčasnej maľby, ale podobne tu doteraz chýba podobný predmet pre reštaurovanie sôch. Reštaurovanie moderných diel je závislé od aktualizácie vedomostí reštaurátorských generácií. Školenia budúcich reštaurátorov obohacujú ich vedomosti v oblasti chémie o nové materiály, s ktorými sa budú reštaurátori v budúcej praxi nevyhnutne stretávať.

Autor nevynechal vo svojej dizertačnej práci žiadny detail. Venuje sa v nej komplexne všetkým úlohám, ktoré reštaurátor rieši. Kópia, autenticita, materiál, koncept, autorské právo, doplnok, konzervácia, stabilizácia, atď. v práci je vysvetlený celý reštaurátorský slovník. Nezabúda ani na legislatívu.

Predmetom praktickej časti dizertačnej práce je reštaurátorský výskum konkrétnych umeleckých diel a ich reštaurátorské zhodnotenie. Vo výskumnej kapitole demonštruje v jednotlivých podkapitolách štandardné postupy skúmania až k záverečnému vyhodnoteniu reštaurátorského výskumu, ktorý je podkladom pre stanovenie metodiky reštaurátorského zhodnotenia pamiatky a vypracovania Návrhu na reštaurovanie.

Svoj pohľad na riešenie danej problematiky porovnáva s metódami v zahraničnej praxi, pričom konštatuje, že v mnohých otázkach nachádza zhodu.

Dizertačná práca je veľmi komplexná a sumarizuje doterajšie poznatky aj praktické skúsenosti v tejto oblasti. Prínos dizertačnej práce je obohatením odbornej literatúry o problematiku z rôznych hľadísk reštaurovania modernej a súčasnej výtvarnej tvorby a jej nových špecifik. Podrobne a prehľadne autor píše o mnohých témach, ktoré súvisia s reštaurovaním moderných

a súčasných výtvarných diel, ktoré v konečnom dôsledku môžu byť použité ako edukačný materiál.

Navrhujem preto, aby na základe predloženej dizertačnej práce bol udelený Mgr. et Mgr.art. Janovi Kynclovi titul Ph.D.

V Bratislave, 4. 12. 2020



Ľuba Wehlend,
zakladateľka Laboratória reštaurovania modernej a súčasnej maľby
na Katedre reštaurovania VŠVU v Bratislave